

SUSTAINABILITY MANAGEMENT OF THE COMPANIES FROM THE REPUBLIC OF MOLDOVA

MANAGEMENTUL DEZVOLTĂRII DURABILE A ÎNTREPRINDERILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA

Covaș Lilia, dr.

e-mail: liliacovas@yahoo.com

Academia de Studii Economice din Moldova

Str. Bănulescu Bodoni 61, Chișinău, Moldova

Tel.: (+373 22) 22 41 28, www.ase.md

Abstract: The article contains a detailed analysis of the current situation in the Republic of Moldova regarding the implementation of the UN Sustainable Development Goals. Trends in the field of CSR actions within companies in the country are also analysed. The research has an essential role in understanding the mechanisms and role of responsible behaviour of economic units in the Republic of Moldova in contemporary society, the latter generating a competitive advantage locally, regionally, nationally, and the capacity for economic regeneration and revitalization. A special role, in this paper, belongs to the description of own methodologies proposed by the author of the article, in order to determine the overall performance of companies, which contains the analysis of the economic, social and environmental dimensions of economic units. Subsequently, this methodology was verified through an empirical study conducted in a number of enterprises in the country and served to determine the particularities of social and environmental actions carried out by enterprises in the Republic of Moldova, to establish their overall performance and to assess their level of sustainability. The analysis presents arguments regarding the fact that there are multiple problems at the macro level in order to align with the SDGs, and the economic units, returning to them, play an important role in this approach.

Key words: corporate sustainability, Sustainable Development Goals, Corporate Social Responsibility, measurement of sustainability

JEL CLASSIFICATIONS : A13, M14, O11, Q01

Introducere

Turbulențele, prin care se caracterizează mediul de activitate al companiilor moderne, impun necesitatea managementului de a se ralia la noile cerințe și de a propune metode și tehnici noi de gestionare a întreprinderilor. Astfel, ultimele decade sunt marcate de apariția și dezvoltarea conceptului de sustenabilitate (dezvoltare durabilă). Fiind inițial propusă pentru a contribui la soluționarea crizei ecologice, dezvoltarea durabilă se referea, în mare parte, la păstrarea calității mediului înconjurător. Însă, pe parcursul câtorva decenii, dezvoltarea durabilă a ajuns să promoveze echilibrul între progresul economic, social și ambiental.

Părerea multor autori este expusă de Rădulescu (2016, p. 5), care evidențiază că pentru organizații, dezvoltarea durabilă implică o provocare nouă, ce constă în îmbunătățirea simultană a bunăstării sociale și umane, reducerea impactului ecologic, precum și asigurarea realizării eficiente a obiectivelor organizaționale. Evidențind esența conceptului Pohoată (2018, pag. 12), menționează că dezvoltarea durabilă este soluția la ingrata inecuație căreia omul a trebuit să-i găsească rezolvare: resurse limitate, nevoi nelimitate.

În așa mod, dezvoltarea durabilă reprezintă una dintre cele mai mari provocări ale secolului XXI, dar, în același timp, oferă oportunități viabile întreprinderilor, devenind un model de dezvoltare, care permite, în mod inteligent, de a beneficia de avantaje economice, sociale și ambientale. Pentru întreprinderile, care doresc să eficientizeze procesele manageriale, prezintă importanță faptul că

inclusiunea obiectivelor de dezvoltare durabilă în strategiile organizaționale nu trebuie să fie tratată doar ca o problemă unidimensională, care implică reglementări, costuri adăugate și răspundere suplimentară, fiind determinată doar de dorința creării unei imagini pozitive, ci ca o condiție a construirii afacerilor sustenabile, implicând creșterea eficienței operaționale și obținerea avantajului competitiv.

Politica de dezvoltare durabilă a companiei este una complexă, care include acțiunile de responsabilitate socială a companiei (RSC), necesare să fie organizate reieșind din principiile organizaționale în domeniul dezvoltării durabile.

În timp ce companiile multinaționale au început să-și dezvolte treptat o cultură proprie de responsabilitate socială, conceptul de RSC este unul mai puțin familiar pentru întreprinderile mici și mijlocii din Republica Moldova. În cele mai multe cazuri, aceste activități nu sunt susținute de autoritățile publice de la nivel central, local și regional, astfel, implicarea întreprinderilor în activitățile de RSC fiind extrem de mică.

Dezvoltarea durabilă

În sursele de literatură scrise în limba engleză se folosește echivalentul de sustenabilitate – sustainability, iar în cele editate în limba română termenul poate fi exprimat prin dezvoltare durabilă sau sustenabilitate. Dicționarul explicativ al limbii române (Dexonline, 2020), vine cu o precizare, că când se referă la dezvoltarea economică de ansamblu a unei țări sau regiuni, este de obicei preferat termenul sinonim dezvoltare durabilă. Cu toate acestea, considerăm că ambele noțiuni pot fi utilizate, atunci când analizăm activitatea unei întreprinderi.

În acest context, trebuie să remarcăm, că susținem afirmația lui Maxim et. al. (2010, p.75), precum că sintagma de dezvoltare sustenabilă sau durabilă desemnează o modalitate de utilizare a resurselor, care tinde să satisfacă necesitățile umane simultan cu prezervarea mediului înconjurător, astfel încât aceste nevoi să poată fi satisfăcute nu numai în prezent, ci și în viitor. Mai mult ca atât, considerăm că dezvoltarea durabilă, în prezent, mai include și necesitatea, ca compania să realizeze, concomitent cu obiective sociale și ambientale și o performanță din punct de vedere economic.

Astfel, în viziunea noastră, la nivel de unitate economică, dezvoltarea durabilă sau sustenabilă presupune obținerea unui echilibru în termen lung în ceea ce privește progresul simultan pe trei dimensiuni: economic, social și de mediu.

Conceptul de dezvoltare durabilă a fost introdus și promovat, în 1987, de către Comisia Mondială pentru Mediu și Dezvoltare (Comisia Brundtland), fiind definită drept: „Dezvoltarea ce răspunde nevoilor din prezent, fără a compromite posibilitatea generațiilor viitoare de a-și asigura propriile lor nevoi” (WCED, 1987).

Ulterior, conceptul a fost popularizat în cadrul Conferinței mondiale pentru dezvoltarea durabilă, organizată de ONU, la Rio de Janeiro, în anul 1992. La această întrunire, numită „Summit-ul Pământului”, au luat parte în jur de 170 de țări și au fost primite mai multe convenții, cu privire la schimbările de climă, diversitatea biologică și stoparea defrișărilor masive.

Un alt eveniment notoriu pentru progresul dezvoltării durabile pe mapamond, a avut loc în 2002, la Johannesburg. Contribuția acestei reuniuni este majoră, iar evenimentul a fost denumit Summitul privind dezvoltarea durabilă.

Agenda 2030 a ONU, adoptată de liderii mondiali în 2015, reprezintă noul cadru global de dezvoltare durabilă și stabilește 17 obiective de dezvoltare durabilă (ODD). Ea constituie un angajament de eradicare a sărăciei și de asigurare a dezvoltării durabile peste tot în lume, până în 2030 (Comisia Europeană, 2019).

Metodologia de cercetare

Pentru a putea identifica metode de îmbunătățire a managementului dezvoltării durabile în cadrul unităților economice din Republica Moldova, apare necesar de a studia contextul existent în acest domeniu. Astfel, în fața acestui studiu sunt trasate mai multe obiective:

- De a identifica situația existentă la nivel macro, în vederea implementării ODD și de a profila rolul businessului în aceste circumstanțe;
- De a contura și analiza tendințele existente în cadrul unităților economice din Republica Moldova în domeniul dezvoltării durabile, determinând nivelul lor de sustenabilitate.

Pentru a determina nivelul de dezvoltare durabilă a întreprinderilor din țară sunt necesare instrumente și modele speciale, din care motiv se propune o metodologie proprie de determinare a performanțelor globale la nivel de companie, care poate fi utilizată de orice companie, indiferent de mărimea și domeniul de activitate al ei. Cu ajutorul metodologiei propuse a fost realizat un studiu empiric în vederea determinării nivelului de sustenabilitate al companiilor din Republica Moldova.

Studiul empiric a fost realizat prin intermediul unui interviu structurat, precum și prin analiza rapoartelor financiare ale companiilor respective. Studiul s-a desfășurat la sediile companiilor, în perioada ianuarie-aprilie 2018. La interviu, au participat reprezentanți din top-managementul întreprinderilor. Studiul a fost efectuat în cadrul a 28 de întreprinderi din țară, selectate prin metoda probabilistică, eșantionare stratificată. Criteriul de bază la alegerea companiilor a fost apartenența la diverse domenii de activitate, precum și diversitatea mărimii întreprinderilor.

Toate datele au fost preluate ulterior în programul de analiză statistică SPSS.

Rezultate și concluzii

Agenda 2030 pentru dezvoltarea durabilă, promovată de către ONU, are o aplicabilitate universală pentru toate statele, indiferent de nivelul de dezvoltare și prioritățile acestora. Astfel, obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD) și acțiunile necesare de întreprins vizează în egală măsură statele dezvoltate și cele aflate în curs de dezvoltare.

În Republica Moldova adaptarea Agendei 2030 a început în rezultatul colaborării între Guvern, ONU Moldova, în calitate de partener de dezvoltare-cheie al Republicii Moldova și Expert-Grup, care a oferit susținere analitică întregului proces (Guvernul Republicii Moldova, 2018). Un asemenea exercițiu a fost organizat în perioada august-septembrie 2017. Sarcina a constat în identificarea obiectivelor relevante și prioritare pentru Republica Moldova, precum și adaptarea obiectivelor pentru a satisface specificul național (Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului, 2019).

Ulterior, a fost necesară revizuirea Strategiei Naționale de Dezvoltare (SND) „Moldova 2020”, aprobată până la apariția Agendei 2030 de Dezvoltare Durabilă și semnarea Acordului de Asocierie Republica Moldova – Uniunea Europeană. Reexaminarea SND „Moldova 2020” a evidențiat un nivel destul de slab de corelare cu Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă. Conform Raportului de evaluare intermediară a SND „Moldova 2020” (Expert-Grup, 2017, p.17) din cele 106 Obiective de Dezvoltare Durabilă (ODD) specifice, care necesită a fi naționalizate, doar 18 sunt parțial corelate și 5 sunt corelate cu SND „Moldova 2020”, restul 83 nu sunt corelate în niciun fel cu SND „Moldova 2020”. Autorii studiului concluzionează că SND „Moldova 2020” a fost centrată preponderent pe aspecte de dezvoltare economică, fiind mai puțin focusată pe celelalte domenii de politici.

Astfel, fiind luate ca repere noile agende prioritare pe termen lung, a fost modificată SND „Moldova 2020” și prioritățile care stau la baza acesteia și extins termenul de implementare a documentului până în 2030. Scopul major al SND „Moldova 2030” constă în sporirea în mod vizibil a calitatea vieții oamenilor din Republica Moldova. Noua Strategie de Dezvoltare Națională „Moldova 2030” este instrumentul

concret prin care Republica Moldova se angajează să implementeze Obiectivele de Dezvoltare Durabilă, care, evident, trebuie aliniată la priorități și resurse.

Procesul de implementare a ODD în Republica Moldova nu se limitează doar la oglindirea principiilor sustenabilității în strategiile naționale, dar și în monitorizarea acțiunilor întreprinse în scopul realizării în viață a obiectivelor vizate. Astfel, a fost necesar de a crea un sistem de raportare și evaluare a progresului în atingerea fiecărei ținte relevante pentru Republica Moldova.

Un aport considerabil în această direcție a avut proiectul „Naționalizarea Agendei de Dezvoltare Durabilă în contextul Republicii Moldova”, implementat de PNUD, cu suportul echipei de țară a Națiunilor Unite și Centrul Analitic Independent „Expert-Grup”, precum și UNFPA, UNICEF, ILO și UN Women (UNDP, 2017, a). În raportul dat se descrie, cum se transpune în viață monitorizarea ODD a Agendei 2030 în Republica Moldova. În așa mod, la nivel global a fost aprobat un set de 241 de indicatori, conform cărora va fi evaluată fiecare țară la nivel regional și global, iar prin naționalizarea ODD-ilor setul de indicatori globali urmează să fie completat cu indicatori adiționali, ce relevă contextul și prioritățile naționale. De asemenea, se reafirmă că sistemul de clasificare a indicatorilor este unul continuu și urmează să fie ajustat anual în funcție de situația privind disponibilitatea metodologiei și a indicatorilor.

Una din principalele sarcini în monitorizarea ODD-ilor, a constat în evaluarea gradului de disponibilitate a indicatorilor globali la nivel național, dar și a relevanței acestora în contextul țărilor naționalizate. Indicatorii globali a ODD-ilor au fost formulați nu doar pentru a cuantifica progresul țărilor în termeni valorici, dar și pentru a estima, în ce măsură politicile și cadrul strategic național sunt disponibile la nivel național și cum acesta contribuie la atingerea țărilor stabilite (tabelul 1).

Tabelul 1. Disponibilitatea indicatorilor naționali ODD

ODD	Total	Disponibil	Parțial	Lipsă
ODD 1	15	7	0	8
ODD 2	8	4	0	4
ODD 3	30	20	2	8
ODD 4	20	12	3	5
ODD 5	16	8	0	8
ODD 6	12	5	0	7
ODD 7	6	3	0	3
ODD 8	17	7	3	7
ODD 9	15	10	0	5
ODD 10	8	5	0	3
ODD 11	14	7	0	7
ODD 12	7	4	0	3
ODD 13	3	0	0	3
ODD 14	2	1	0	1
ODD 15	10	5	0	5
ODD 16	32	10	3	16
ODD 17	10	4	0	6
Total	226	113	11	102

Sursa: Raportul „Naționalizarea indicatorilor pentru obiectivele de dezvoltare durabilă”. In: situl UNDP Moldova [online], martie 2017, pag. 8. [citat 19.03.2020]. Disponibil:

https://www.md.undp.org/content/moldova/ro/home/library/sdg/na_ionalizarea-agendei-de-dezvoltare-durabil-in-contextul-republ/na_ionalizarea-indicatorilor-pentru-obiectivele-de-dezvoltare-du.html

Studiul raportat aduce explicații, precum că un indicator a fost considerat *disponibil* doar atunci când acesta este accesibil în una din sursele credibile de date la nivel național, este măsurabil, dispune de metodologie de calculare a indicatorului. *Parțial disponibil* este considerat indicatorul care este disponibil doar la nivel de țară, iar definiția acestuia presupune raportarea și după anumite criterii de dezagregare, iar în cazul în care indicatorul nu întrunește cel puțin una din condițiile enumerate el a fost considerat *lipsă*.

În așa mod, în tabelul 1 este prezentată corelația dintre indicatorii globali a ODD-ilor și disponibilitatea indicatorilor naționali. După cum se observă din tabel, disponibilitatea redusă a indicatorilor naționali sau chiar lipsa lor (în cazul a 45% din indicatori), indică asupra faptului că, sunt necesare eforturi considerabile, pentru a ajusta sistemul statistic național, precum și sistemele altor producători de date statistice (de exemplu: Centrului Național de Management în Sănătate, Centrului Național de Sănătate Publică, Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului, Ministerului Finanțelor).

Totodată, în rezultatul cartării agendei naționale de politici și a comparării acesteia cu ODD-urile, s-a determinat, că agenda națională este aliniată în proporții reduse la ODD. Aceste analize au fost expuse în raportul „Adaptarea Agendei 2030 de dezvoltarea durabilă la contextul Republicii Moldova” (UNDP, 2017, b).

Discrepanțele depistate evidențiază faptul, că multe ținte stabilite în ODD nu se regăsesc în strategiile și politicile naționale sau sunt aliniate parțial la ele (figura 1). Conform autorilor acestui raport cele mai multe ținte aliniate fac parte din sectorul „mediu”, iar cele mai multe ținte nealiniate – din sectorul „guvernanță și drepturile omului”.

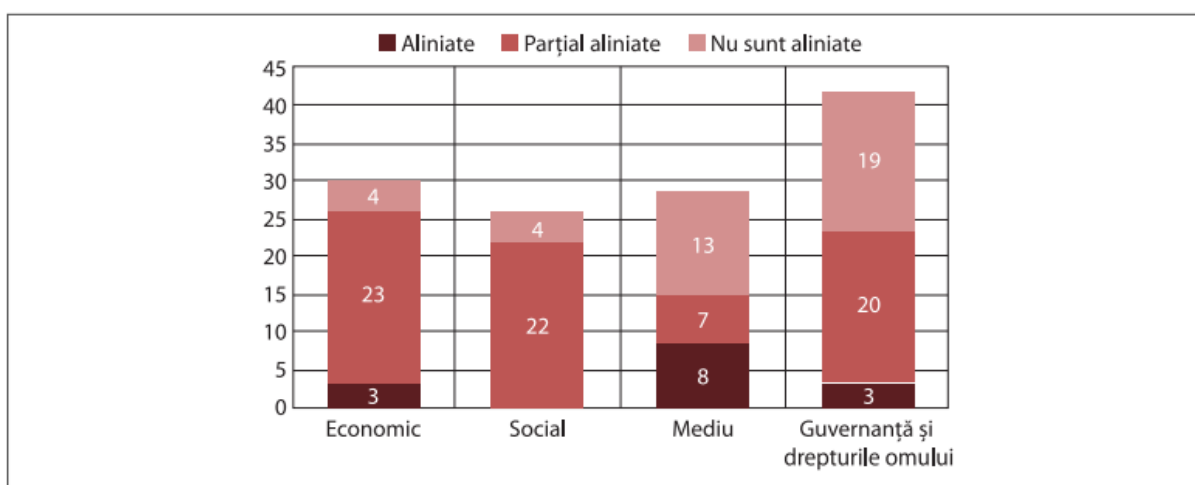

Fig. 1. Statistica privind nivelul de aliniere a țintelor numerice ODD la documentele de planificare strategică din Republica Moldova

Sursa: Raportul „Adaptarea Agendei 2030 de dezvoltarea durabilă la contextul Republicii Moldova”. In: *situl UNDP Moldova* [online], iulie 2017, pag. 5. [citat 18.03.2020]. Disponibil:

https://www.undp.org/content/dam/moldova/docs/Publications/Targets_ONU_RO.pdf

Din 169 ținte globale au fost naționalizate 106, inclusiv: 11% - aliniate cu documentele naționale de politici, 57% - parțial aliniate și o treime (32%) – nealiniate (nu sunt reflectate în niciun mod în documentele naționale de politici).

În acest sens, pentru a putea evidenția anumite particularități naționale în vederea implementării ODD în Republica Moldova, am efectuat o analiză comparativă a unor indicatori privind dezvoltarea durabilă în țară și în Uniunea Europeană.

Aici, merită de apreciat, corelarea datelor statistice privind dezvoltarea durabilă în Uniunea Europeană versus Republica Moldova, efectuat de BNS (BNS, 2019), unde se oferă informații, ce caracterizează anumiți indicatori la fiecare ODD. Studiarea situației, redate de datele statistice, evidențiază probleme semnificative în ce privește parcursul de dezvoltare durabilă în Republica Moldova.

Pentru a completa studiul dat, vom analiza în mod special câțiva indicatori, ce se referă la diferite obiective de dezvoltare durabilă. Trebuie să remarcăm că se atestă o dificultate în colectarea datelor și compararea lor, deoarece datele și indicatorii calculați în țară nu întotdeauna au fost în aceleași unități de măsură, sau nu au fost calculați sistematic, precum sunt în bazele de date europene. În ce privește datele din țările europene, am reieșit din sursa oficială Eurostat, luând ca referință 27 de țări (din 2020).

După cum am menționat mai sus, ODD sunt reflectate de un număr impunător de indicatori. Pentru a identifica particularități naționale în vederea implementării ODD în Republica Moldova ne vom referi doar la unii, fiecare aparținând la diferite obiective.

1. Primul indicator, analizați în studiul nostru se numește **Speranța de viață la naștere** și se referă la *ODD3. Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la orice vârstă*. Speranța de viață la naștere reprezintă numărul de ani pe care-i vor trăi în medie cei născuți în perioada respectivă, dacă în decursul vieții lor nivelul mortalității la fiecare vârstă va rămâne același, cum a fost în anul nașterii (BNS, 2020).

Conform raportului național "Evaluarea performanțelor dezvoltării economice verzi în Moldova" al Ministerul Mediului (2017, pag. 20) îmbunătățirea condițiilor de trai și accesul îmbunătățit la apă și sanitație, la servicii medicale publice, la alte servicii au contribuit la creșterea speranței de viață cu o medie de 2 ani în ultimii 5 ani, totuși se remarcă evident o discrepanță semnificativă între speranța de viață în Republica Moldova și în țările comunității europene (figura 2). Dacă în Uniunea Europeană în 2018 acest indicator a ajuns la 81 ani, în țara noastră el este la nivelul de 73 ani (la femei – 77,1 ani și 69,11 ani la bărbați).

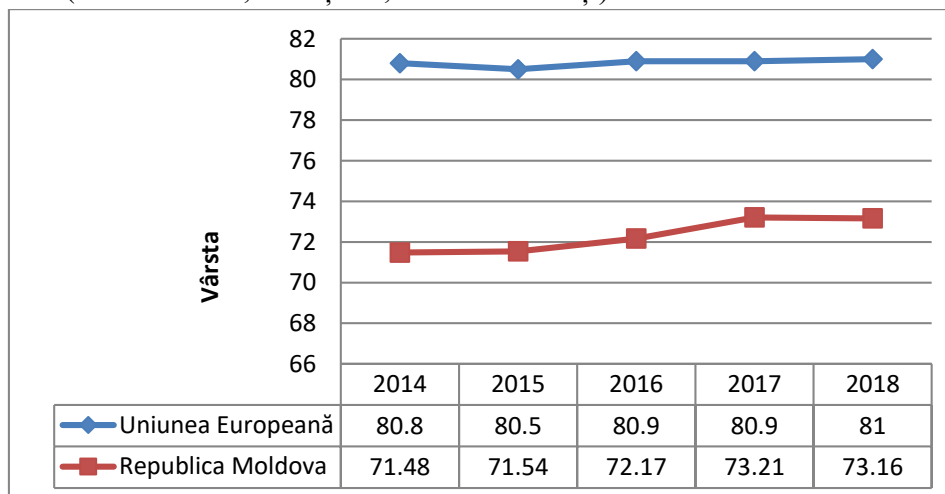

Fig. 2. Speranța de viață la naștere

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor BNS și Eurostat

Majorarea speranței de viață poate fi realizată numai prin întreprinderea unui complex de acțiuni orientate spre majorarea nivelului de viață al populației, condițiilor la locul de muncă, îmbunătățirea serviciilor medicale, perfecționarea sistemului de pensionare etc.

2. Un alt indicator, care prezintă interes din punct de vedere al dezvoltării economiei și societății, reprezintă ponderea **tinerilor fără ocupație, educație sau formare profesională (NEET)**

din numărul total de tineri cu vârsta de 15-29 ani (cu excepția persoanelor plecate peste hotare la lucru sau în căutare de lucru). Acest indicator se referă la *ODD 8. Promovarea unei creșteri economice susținute, deschise tuturor și durabile, a ocupării depline și productive a forței de muncă și a unei munci decente pentru toți.*

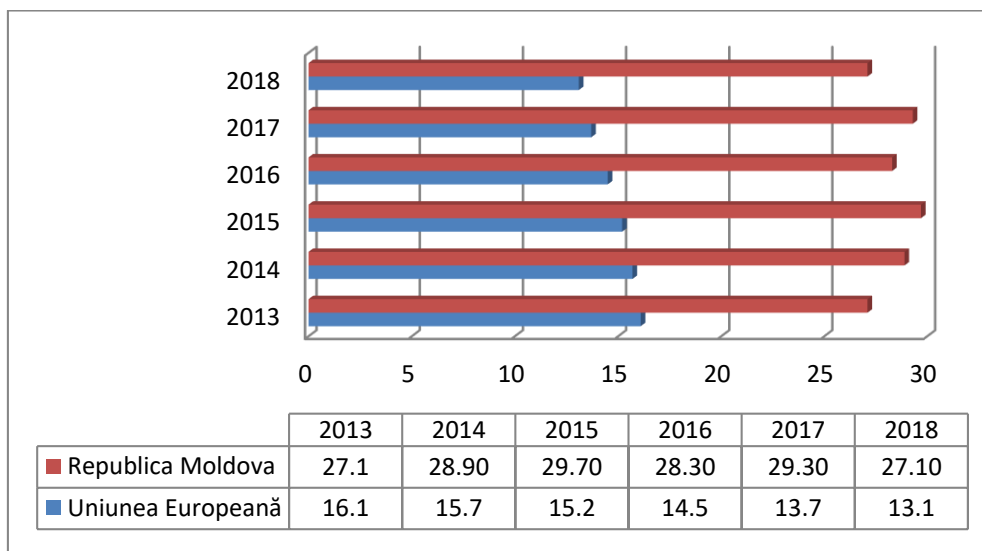

Fig. 3. Ponderea tinerilor NEET în Republica Moldova și Uniunea Europeană

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor BNS și Eurostat

Putem observa din figura 3 că ponderea tinerilor NEET din Republica Moldova este mult mai mare ca în Uniunea Europeană. Totodată se remarcă o tendință de reducere a numărului de tineri neimplicați în câmpul muncii sau procesele educaționale, fiind de 28,9% în 2014 și reducându-se la 27,1% în 2018. Considerăm că aceasta se datorează efortului depus de unele instituții de stat (ex. ODIMM), care întreprind diverse proiecte, pentru a implica tinerii în câmpul muncii. Însă, în acest context sunt necesare acțiuni suplimentare: implicarea unităților economice, care să angajeze la lucru persoane fără experiență, sau să contribuie la formarea profesională a angajaților; încadrarea la studii sau în câmpul muncii a femeilor tinere, în special în mediul rural, care fiind influențate de stereotipuri, decid să stea acasă; dezvoltarea educației profesional-tehnice sau a învățământului dual etc.

3. Următorul indicator, care va fi analizat în studiul nostru, reprezintă cheltuielile pentru cercetare și dezvoltare ca procent din PIB. Acest indicator se utilizează la determinarea *ODD9. Construirea unor infrastructuri rezistente, promovarea industrializării durabile și încurajarea inovației.*

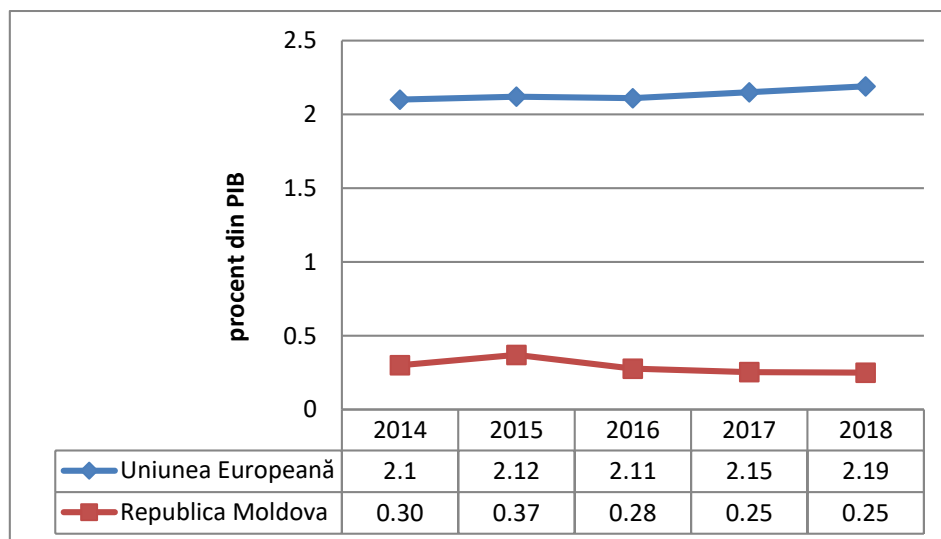

Fig. 4. Cheltuielile pentru cercetare și dezvoltare ca procent din PIB în Republica Moldova și Uniunea Europeană

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor BNS și Eurostat

Situația care se reiese din figura 4 relevă o discrepanță foarte mare între cheltuielile pentru cercetare și dezvoltare efectuate în Republica Moldova versus Uniunea Europeană. În același timp, se evidențiază anumite tendințe diametral opuse. Dacă cheltuielile în această direcție cresc de la an la an în Uniunea Europeană, în Republica Moldova se atestă o evoluție inversă. De exemplu, ajungând la un nivel maxim de 0,37% în 2015, cheltuielile pentru cercetare și dezvoltare treptat s-au redus până la 0,25% în 2018.

4. Din cadrul ODD 12. Asigurarea unor tipare de consum și producție durabile vom analiza indicatorul volumul deșeurilor menajere solide în Republica Moldova.

Principiile de dezvoltare durabilă plasează pe prim plan necesitatea de a utiliza mai eficient resursele naturale prin valorificarea deșeurilor, reducând astfel impactul asupra mediului, și, totodată, obținând importante avantaje economice.

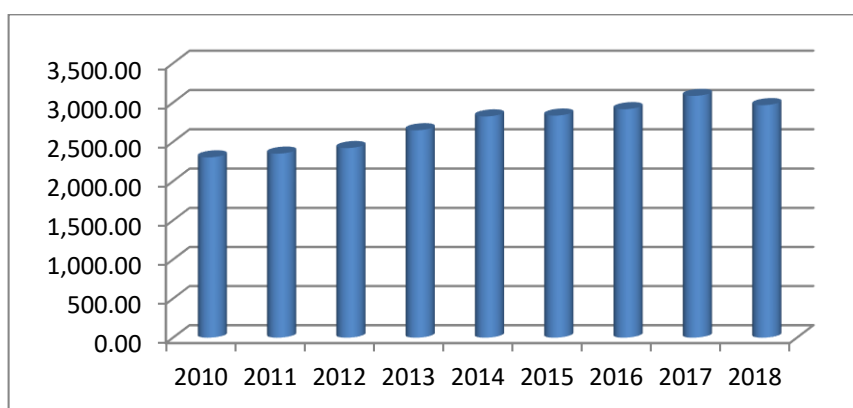

Fig. 5. Transportarea deșeurilor menajere solide în Republica Moldova, mii metri cubi

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor BNS

Problema deșeurilor este una gravă și stringentă pentru Republica Moldova. Pe parcursul ultimilor ani volumul deșeurilor menajere este în continuă creștere și marea parte a acestor deșeuri solide ajung la gunoști.

După cum se observă din figura 5, doar în anul 2018 are loc o mică diminuare a deșeurilor transportate, deoarece se atestă o majorare a colectării separate a deșeurilor. Astfel, conform datelor prezentate de către Inspectoratul privind Protecția Mediului (Agenția de mediu, 2019), în anul 2018 pe teritoriul Republicii Moldova au fost colectate centralizat 2678,70 mii m³, dintre care în mediul urban – 971, 09 mii m³, în mediul rural – 1717, 61 mii m³ (figura 6). În deșeurile colectate ponderea cea mai mare revine masei plastice, fiind urmate de hârtie și sticlă și doar 2% constituind metal uzat.

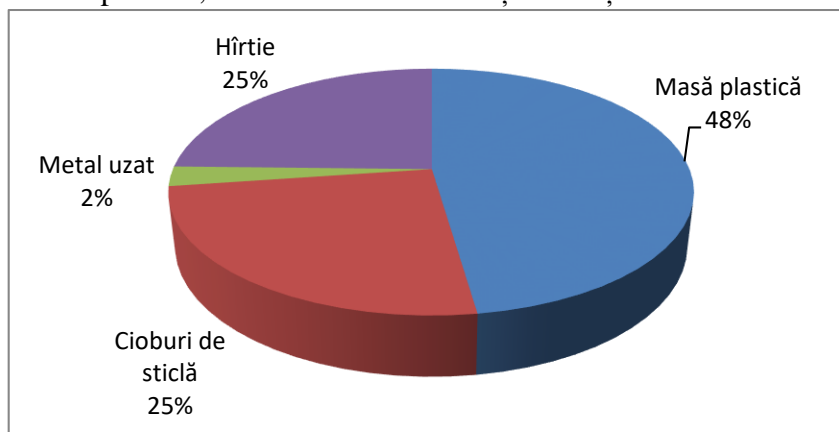

Fig. 6. Ponderea deșeurilor colectate selectiv în Republica Moldova în 2018, %

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor Inspectoratul privind Protecția Mediului,

<http://www.mediu.gov.md/ro/content/la-18-martie-marc%C4%83m-ziu-a-global%C4%83-recicl%C4%83rii>

Astfel, conform datelor Inspectoratul privind Protecția Mediului (Agenția de mediu, 2019), actualmente în Republica Moldova doar 15% din deșeurile reciclabile sunt recuperate, restul 85% sunt transportate la gunoști, fapt care generează riscuri majore pentru mediul și sănătatea populației.

Luând în considerare problemele ecologice, care apar în societate odată cu dezvoltarea tehnologiilor informaționale, necesitatea de a se alina la principiile sustenabilității devine tot mai acută. De exemplu, potrivit datelor din 2018 ale Inspectoratului pentru Protecția Mediului, importul de echipamente electrice și electronice în Republica Moldova era de 4,5 kg/locuitor (Bohanțova, 2019). Însă, la moment, putem constata lipsa unei infrastructuri minim necesare pentru colectarea e-deșeurilor, care sunt în creștere, precum și faptul că debarasarea de aceste deșeuri se face laolaltă cu cele menajere.

În așa mod, am analizat câțiva indicatori, care se referă la diferite ODD și evidențele sugerează, că sunt necesare multiple acțiuni ale diferșilor actori ai sectorului politic, economic și societal pentru a implementa în proporții mai mari ODD în Republica Moldova. Obiectivele puse la baza Strategiei Naționale de Dezvoltare (SND) „Moldova 2030” trebuie să se regăsească în cadrul politicilor sectoriale, regionale și locale.

Cu toate acestea, putem conchide, că se întreprind un șir de măsuri pentru a orienta economia națională spre implementarea principiilor dezvoltării durabile. Un exemplu relevant ar fi activitatea Ministerului Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului, care și-a asumat responsabilitatea de a elabora un pachet de acte legislativ-normative conforme standardelor europene, cum ar fi: Strategiei de mediu 2014-2023, Legea deșeurilor, Strategia Națională și Planul Național de Acțiuni pentru implementarea managementului integrat al deșeurilor, etc.

Însă efortul statului de a crea o societate și o economie sustenabilă nu va avea succes, dacă nu va fi implicat și businessul. Întreprinderile au un rol crucial în tranziția către valorile dezvoltării durabile. Astfel, studiul efectuat ne permite să concluzionăm, că ralierea societății spre dezvoltarea sustenabilă nu poate fi realizată fără o implicare activă al unităților economice, care trebuie să conștientizeze că

dezvoltarea durabilă nu poate fi impusă doar prin intermediul unor legi și norme, ci trebuie să se bazeze pe inițiative benevole din partea întreprinderilor (RSC).

Putem constata că, în ultimii ani, la nivel național, practicile de tip RSC urmează un trend pozitiv. Principalii actori care activează în acest domeniu sunt întreprinderile, dar și cu o anumită implicare din partea guvernului, mass-mediei și ONG-urilor. Lideri în realizarea activităților sociale fiind companiile străine și mixte, care oferă un exemplu întreprinderilor autohtone.

Deși un număr mare de întreprinderi din Republica Moldova realizează o anumită activitate în domeniul RSC, deseori, despre aceasta nu se cunoaște, deoarece companiile nu consideră că este necesar să comunice despre politicile lor sociale și ambientale. Sunt frecvente cazurile, când companiile au site-uri concepute la un nivel foarte înalt, însă în ele nu se comunică nimic despre acțiunile întreprinse de companii în domeniul RSC.

Conceptul de dezvoltare durabilă, tratat la nivel microeconomic, produce anumite modificări în modul de abordare a performanțelor întreprinderilor. În acest context, devine un imperativ necesitatea de a analiza nu numai aspectul economic al companiei, dar și cel social și de mediu. În acest scop, a fost elaborată o metodologie proprie de calculare a performanțelor globale ale unității economice, care înglobează performanța financiară, socială și de mediu (Covaș, 2018).

Pentru aplicarea metodologiei, au fost stabilite domeniile principale de evaluare a întreprinderii (economic, social și ambiental), iar în cadrul fiecărui domeniu, au fost identificate criteriile specifice, acordându-se o anumită pondere pentru fiecare criteriu (tabelul 2), în limita unui anumit punctaj maxim acordat și luând în considerare un coeficient de importanță corespunzător fiecărui criteriu în parte.

Tabelul 2. Ponderea indicatorilor de performanță în calcularea performanței globale a întreprinderii

Indicatori	Ponderea
1. Dimensiunea economică	
1.1 Lichiditatea curentă	8,33 %
1.2 Solvabilitatea	8,33 %
1.3 Stabilitatea financiară	8,33 %
1.4 Rentabilitatea economică	8,33 %
1.5 Rentabilitatea financiară	8,33 %
1.6 Rotația activelor circulante	8,33 %
Total	50%
2. Dimensiunea socială	
2.1 Activități orientate către angajați	5 %
2.2 Securitatea și sănătatea în muncă	5 %
2.3 Protecția consumatorilor	5 %
2.4 Adaptarea la schimbări în comunitate	5 %
2.5 Activități orientate către dezvoltarea comunităților	5 %
Total	25%
3. Dimensiunea de mediu	
3.1 Utilizarea eficientă a resurselor	5 %
3.2 Reducerea deșeurilor și a poluării	5 %
3.3 Reciclarea deșeurilor	5 %
3.4 Grijă față de mediu în proiectarea proceselor de producere	5 %
3.5 Acțiuni de voluntariat orientate spre protejarea mediului în comunitate	5 %
Total	25%

Sursa: elaborat de autor

După determinarea indicatorilor economici, sociali și de mediu, urmează calcularea performanței globale a întreprinderii și determinarea nivelului de sustenabilitate aferent.

Măsurarea performanței globale se bazează pe acordarea unui punctaj fiecărui aspect analizat. În funcție de rezultatul obținut, companiei îi poate fi atribuit un anumit nivel de sustenabilitate (tabelul 3).

Tabelul 3. Punctajele aferente nivelelor de sustenabilitate

Punctajul final (ponderat)	Nivelul de sustenabilitate
1.00-2.00	G1
2.00-3.00	G2
3.00-4.00	G3
4.00-4,50	G4
4,50-5.00	G5

Sursa: elaborat de autor

Fiecare categorie de performanță a întreprinderii, calculată prin aplicarea modelului analizat, descrie un anumit comportament sustenabil:

G1 – cel mai jos nivel de sustenabilitate a întreprinderii. Performanță financiară deosebit de precară și, practic, lipsa oricăror acțiuni sociale și de mediu;

G2 – caracterizează o performanță globală acceptabilă, dar instabilă, cu inițiative sociale și de mediu sporadice;

G3 – este caracteristic unei companii cu o situație financiară mai stabilă și care devine mai responsabilă în relațiile sale cu stakeholderii, realizând anumite inițiative planificate;

G4 – este caracteristic unei entități cu o situație economică bună, iar acțiunile sociale și de mediu încep să fie proactive, fiind implementate la nivelul managementului strategic;

G5 – caracterizează un nivel excelent de comportament sustenabil, cu o implicare activă în toate domeniile vizate.

Analiza performanței globale, care include performanța economică, socială și de mediu a întreprinderilor participante la sondaj, a permis prefigurarea peisajului existent, la momentul respectiv în vederea dezvoltării durabile a companiilor din Republica Moldova (figura 7).

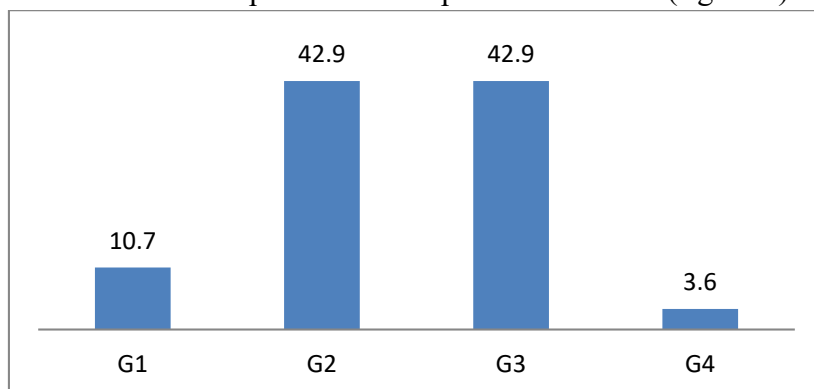

Fig. 7. Nivelul de sustenabilitate manifestat de companiile analizate

Sursa: elaborată de autor

Rezultatele studiului indică faptul că există întreprinderi – 10,7 din numărul total, care se remarcă prin cel mai scăzut nivel al sustenabilității. În cazul lor, situația nefavorabilă economică coexistă cu lipsa acțiunilor orientate spre societate și mediu.

Un număr egal de unități economice, câte 42,9 %, se referă la nivelul doi și trei de sustenabilitate. Aceasta demonstrează faptul că companiile autohtone încep să aibă o abordare mai pozitivă față de dezvoltarea durabilă, însă aceste acțiuni nu sunt tratate la nivelul corespunzător, nefiind integrate în strategiile organizaționale.

Doar 3,6% din companiile analizate au evidențiat un punctaj, care le permite să acceadă la nivelul IV de sustenabilitate.

Nici una din companiile incluse în sondaj nu au acumulat punctajul necesar pentru nivelul cel mai avansat de sustenabilitate.

Prezintă un interes aparte analiza nivelului de sustenabilitate, ținând cont de dimensiunile companiilor (figura 8). Studiul a evidențiat că numărul întreprinderilor mici și mijlocii este în descreștere, odată cu avansarea nivelurilor de sustenabilitate, iar în cazul întreprinderilor mari situația este inversă.

La nivelul IV de sustenabilitate, 100% din companii sunt mari, la nivelul III – 75%, la nivelul II – 25% și la primul nivel nu este nici o întreprindere de dimensiuni mari.

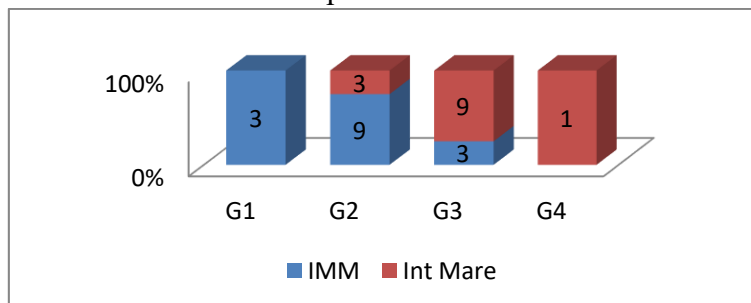

Fig. 8. Ponderea întreprinderilor mici și mijlocii, mari după nivelul de sustenabilitate

Sursa: elaborată de autor

Rezultatele obținute vin în concordanță cu concluzia realizată de Zaiț et al. (2013, p. 387), care constată că dimensiunea firmelor este un factor care influențează practicile de RSC. Mărimea firmelor influențează abordarea strategică, capacitatea de susținere financiară, dar și amploarea și persistența acțiunilor de RSC (Covaș et al, 2011). În așa mod, putem constata că nivelul de sustenabilitate a companiilor este influențat de dimensiunea lor.

Cercetarea a permis de a concluziona că, în prezent, unitățile economice din țară acordă prioritate în acțiunile sale de RSC inițiativelor orientate către angajați, urmate de acțiunile spre binele comunității și mai puțin se acordă atenție problemelor consumatorilor. Printre activitățile din domeniul RSC sunt mai des realizate acțiunile, ce fac parte din dimensiunea socială și mai puțin se preiau inițiative din sfera ambientală. În domeniul protecției mediului, întreprinderile rar desfășoară acțiuni orientate spre managementul deșeurilor și reducerii poluării mediului ambiant.

Este redus numărul oamenilor de afaceri care sunt familiarizați cu conceptul de RSC. Fiecare al doilea a auzit acest termen, însă despre specificul realizării activității de RSC cunoaște mai puțin. Forța de decizie în realizarea acțiunilor de RSC aparține întreprinzătorilor/managerilor companiilor, de aceea programele de instruire-consultanță, în primul rând, trebuie să se adreseze lor. Totodată, poate fi caracterizat pozitiv faptul că o mare parte din întreprinderile respondente sunt deschise pentru consultații și instruire în domeniul RSC.

În același timp, antreprenorii sunt conștienți că realizarea activităților de RSC reprezintă acțiuni importante pentru dezvoltarea durabilă a companiei, fiind influențate de un spectru variat de factori dependenți și independenți. În ceea ce privește sporirea competitivității prin aplicarea activităților de

RSC, ca un bun instrument de marketing, această resursă, practic, nu este valorificată de întreprinzători din cauza necunoașterii și neîncrederii în beneficiile activităților de RSC.

Managementul dezvoltării durabile a întreprinderii pierde din eficiența sa, în cazul în care nu se atrage atenția corespunzătoare procesului de comunicare cu stakeholderii companiei. Trebuie menționat că, din companiile care au fost implicate în studiu, doar o singură întreprindere mare publică anual un raport social.

Modul în care companiile implementează RSC depinde de modul în care îl definesc – fie ca o obligație morală, fie ca o interacțiune mutual avantajoasă cu stakeholderii. De la activitățile filantropice, companiile trebuie să treacă la realizarea acțiunilor de RSC, gestionând într-o manieră strategică dialogul cu stakeholderii. Conceptul de RSC trebuie să facă parte din cultura organizațională, planificarea și managementul companiei. Numai această abordare le va permite să identifice și să ierarhizeze așteptările diferiților parteneri sociali și de afaceri, să echilibreze interesele acestora, minimalizând astfel, pe termen lung, riscurile care le pot afecta reputația. Astfel, întreprinderile pot transforma în avantaje competitive impulsurile primite de la partenerii de dialog.

În baza studiului realizat, putem conchide că întreprinderile din Republica Moldova mai au de parcurs o cale lungă până vor ajunge să conștientizeze faptul că includerea obiectivelor de responsabilitate socială în strategia organizației nu trebuie să fie determinată doar de dorința creării unei imagini pozitive, ci ca o condiție necesară în crearea unei afaceri sustenabile.

În același timp sunt necesare eforturi scontate în direcția promovării businessului sustenabil: familiarizarea antreprenorilor cu beneficiile dezvoltării durabile, propagarea practicilor de succes, susținerea întreprinzătorilor care s-au remarcat prin exemple notorii, etc.

BIBLIOGRAFIA:

1. Agenția de Mediu. La 18 martie marcăm Ziua Globală a Reciclării [online], martie 2019, [citat 25.03.2020]. Disponibil: <http://www.mediu.gov.md/ro/content/la-18-martie-marc%C4%83m-ziua-global%C4%83-recicl%C4%83rii>
2. BNS (2019). Date statistice privind dezvoltarea durabilă în Uniunea Europeană versus Republica Moldova, In: *situl BNS* [online], 2019. [citat 26.03.2020]. Disponibil: <https://statistica.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=550&id=6132>
3. Bohanțova, L. Drumul e-deșeurilor în e-Moldova. In: *situl UNDP Moldova* [online], 11 septembrie 2019. [citat 19.03.2020]. Disponibil: <https://medium.com/undp-moldova/drumul-e-de%C8%99eurilor-%C3%AEn-e-moldova-67f833402e36>
4. COMISIA EUROPEANĂ. *Către o Europă durabilă până în 2030*. Document de reflecție. In: Comisia europeană.com (2019) 22 din 30 ianuarie 2019 [online]. [citat 23.03.2020]. Disponibil: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/rp_sustainable_europe_ro_v2_web.pdf
5. Covaș, L., Модель для определения уровня устойчивости компании. În: *Economics and Organization of Management*, nr.4(32)/2018, Vinița, Ucraina, p.138-146, c.a. 0.5. ISSN 2307-2318
6. Covaș, L., Solcan, A., Stihî, L., Buciușcan, S. Studiu asupra responsabilității sociale corporative a întreprinderilor mici și mijlocii din Republica Moldova. in: *Economie și Sociologie*. 2011, nr.1, pp. 90-103. ISSN 1857-4130
7. DEXONLINE. O definiție pentru sustenabilitate. © 2004-2020 dexonline [online]. [citat 23.03.2020]. Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/sustenabilitate>
8. Evaluarea performanțelor dezvoltării economice verzi în Moldova. Ministerul Mediului ©[online]. 2017. 65 pag. ISBN 978-9975-87-291-1. [citat 09.03.2020]. Disponibil: http://www.green-economies-eap.org/resources/Raport_RO.pdf
9. EXPERT–GRUP. Raportului de evaluare intermediară a SND „Moldova 2020”. [online]. Chișinău. 2017. 220p. [citat 17.05.2019]. Disponibil: https://www.expert-grup.org/media/k2/attachments/Raport_evaluare_MD2020_ROM.pdf
10. Guvernul Republicii Moldova. *Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2030”* [online]. 2018. [citat 24.01.2020]. Disponibil: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr40_12_0.pdf

11. Maxim, A., Stana, D., Grigoraș, M. *Abecedar de ecologie și agroturism*. Cluj-Napoca: Risoprint, 2010, 88 p. ISBN 978-973-53-0439-3
12. Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului. *Dezvoltarea durabilă - o cale continuă a Republicii Moldova* [online]. 2019. [citat 24.01 2020]. Disponibil: <http://www.mediu.gov.md/ro/content/dezvoltarea-durabil%C4%83-o-cale-continuu%C4%83-republicii-moldova>)
13. Pohoată, I. *Dezvoltare durabilă. Teorie și politică economică*. Chișinău: INCE, 2018. 276p. ISBN 978-9975-3171-9-1
14. Radulescu, C. *Strategii de afaceri pentru creșterea competitivității prin integrarea inovării sustenabile*. Rezumatul tezei de abilitare [online]. România. 2016. 11 p. [citat 20.05.2019]. Disponibil: http://www.doctorat.ase.ro/Media/Default/Abilitare/RADULESCU%20Carmen%20Valentina/Rezumat%20teza_RO%20-%20RADULESCU%20Carmen%20Valentina.pdf
15. UNDP (2017). *Cadrul de Parteneriat ONU - Republica Moldova pentru Dezvoltare Durabilă 2018-2022*. [citat 21.05.2019]. Disponibil: <http://www.md.undp.org/content/dam/moldova/docs/Legal%20Framework/UNDAF%20Moldova%20RO.pdf>
16. World Commission on Environment and Development. *Our common future*. Oxford: Oxford University Press. 1987, p.8. ISBN 019282080X
17. Zaiț, D., Onea, A., Ciulu, R., Tătărușanu, M. O perspectivă empirică cu privire la relația cultură - responsabilitate socială corporativă. In: *Management Intercultural*. 2013, vol. XV, nr. 3 (29), pp. 382- 390. ISSN 1454-9980